

לפניכם הצעה ללימוד העוסק בשבעת המינים, ומזמין את הקהילה להרהר על אופייה של הארץ, על הטוב והקשה שבה, ועל משמעותם של אלו לחיינו.

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ, מְבִיאֲךָ אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה:
אֶרֶץ, נְחָלִי מַיִם עֵינַת וּתְהַמַּת, יִצְאִים בְּבִקְעָה וּבְקָר.
אֶרֶץ חֹטֵה וּשְׁעָרָה, וְגִפְנֵי וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן; אֶרֶץ-זֵית שָׁמֶן, וּדְבָשׁ
דְּבָרִים, ח', ז'-ח'

פתיחה - טוב הארץ

המנחה תניח/יניח את הפסוק מספר דברים כשהוא מודפס על דף גדול במרכז מעגל הלימוד. מומלץ לקרוא את הפסוק בקום רם, להסביר את מטרת הלימוד המשותף ואת מבנה הלימוד ולהזמין את המשתתפים לחשוב ולהגיב על הרעיון הבא:

הפסוק מתאר את טוב הארץ העתידית, ומפרט את פירותיה ואת יתרונותיה. אבל בתולדות הארץ, מהמקרא ועד ימינו, רגעי הכאב והאוסר שלובים בה, ובחוויות החיים בארץ הרי שהסבל והיופי ניצבים זה לצדו של זה.

המשתתפים יציגו את עצמם (במידה וחלק מהמשתתפים אינם מכירים זה את זה) וישתפו ברגע אחד בחייהם שבו הם חוו את הארץ בנימה המתוארת בפסוק: אֶרֶץ טוֹבָה.

לימוד במליאה או בזוגות/קבוצות: שבעת המינים - למה דווקא הם?

פתיחה בקריאת רשימת שבעת המינים, ושאלת המשתתפים: למה לדעתכם נבחרו דווקא זנים אלו? למה שבעה? ולמה יש בכלל צורך ברשימה מעין זו? (חלק מהתשובות ניתן למצוא ביחידת המבוא לנושא שבעת המינים).
לאחר סיעור המוחות וההפריה - ניגש ללימוד מקורות לאור שאלה זו. אפשר לקיים את הלימוד במליאה ואפשר להתחלק לקבוצות קטנות ללימוד יותר אינטימי. ללימוד שלושה חלקים שאינם תלויים זה בזה, ניתן לבחור מבניהם או לעיין בכולם:

א - שפע ועושר

בחלק זה נבחן שוב את פסוקי שבעת המינים, המדגישים את השפע בארץ ישראל ונלמד סיפור מספרות חזל המתאר מראה חושני בצבעוניות גדולה, ונחשוב שוב על משמעותו של השפע והברכה המובטח לבני ישראל בתנ"ך:

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ, מְבִיאֲךָ אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה:
אֶרֶץ, נְחָלִי מַיִם עֵינַת וּתְהַמַּת יִצְאִים בְּבִקְעָה וּבְקָר.
אֶרֶץ חֹטֵה וּשְׁעָרָה, וְגִפְנֵי וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ-זֵית שָׁמֶן וּדְבָשׁ.
אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא כְּמִסְכַּנֵּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחְסַר כָּל בָּהּ...
וְאֶכְלֵת וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ:
דְּבָרִים, פֶּרֶק ח', פֶּסוּקִים ז'-י'

רבי בר יחזקאל נזדמן לבני-ברק, ראה עזים שאוכלות תחת תאנים. והיה דבש נוטף מן התאנים, וחלב מטפטף מן העזים ומתערבים זה בזה.
אמר: 'זהו זבת חלב ודבש'
תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף קיא

- מה ניתן ללמוד לדעתכם מן הרצף בין פירוט שבעת המינים, לבין ההבטחה אֲרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפָּנָת תֵּאָכְלָהּ בָּהּ לֶחֶם?
- מדוע רבי בר יחזקאל התרגש ממראה העיזים והתאנים, הדבש והחלב?
- האם אתם בחייכם רואים לעתים קרובות מראות טבע מעין אלו? נסו להיזכר ושתף בחוויה מעין זו. מה יחסכם למראות כאלו: האם הם מרתיעים ומגעילים אתכם, או מרגשים ומפעימים?

ב - תלות ופחד; סיכון ומאמץ

בחלק זה נתבונן על תפיסה נוספת המופיעה במקורות בנוגע לארץ ולפירותיה המציגה את הקשיים הכרוכים בארץ, ובאקלימה. שבעת המינים, אם כך אינם מסמלים רק את השפע אלא גם את הקושי והמאמץ. וזו הזדמנות לשאול האם והיכן יש לנו סיפוק של התבואה הקשה.

וּלְמַעַן תִּאָּרִיכוּ יָמִים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא אֲשֶׁר יִצְאָתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זֶרְעֶךָ וְהִשְׁקִיָּתָ בְּרִגְלֶךָ כְּגֹן הַיָּרֵק: וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּם עֲבָרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבִקְעֹת לְמִטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתָּה מַיִם... דברים פרק י"א, פסוקים ט"ו-י"א

- הפסוקים מתארים את הניגוד בין מקורות המים בארצות כגון מצרים, לבין מצב בארץ ישראל. לפיכך, במה תלויים חקלאי ארץ ישראל? אילו מצבים נפשיים להתלוות למציאות מעין זו? אילו היבטים תיאור זה מוסיף לבחירת שבעת המינים?

אמר ר' חנינא בן פזי:
הקוצים הללו אינם לא מתנכשים ולא נזרעים - מאליהם הם יוצאים ומתמרים ועולים;
החטים הללו - כמה צער וכמה יגיעה עד שלא יעלו
מדרש בראשית רבה פרשה י'

מה מבטא הניגוד שבין החיטה לקוצים? אילו משמעויות הוא מדגיש בחיטה, ואיזה אור הוא שופך על בחירת שבעת המינים?

רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שלישי,
וקשה לזיתים בשעה שיניצו.
ורוח דרומית קשה לחטים בשעה שהביאו שלישי,
ויפה לזיתים בשעה שיניצו
תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף קמז ע"א

אמר ר' יוחנן: למה נמשלו ישראל לזית?
לומר לך: מה זית אינו מוציא שמנו אלא על-ידי כתישה,
אף ישראל אין חוזרים למוטב אלא על-ידי יסורים
תלמוד בבלי, מסכת מנחות, דף נ"ג ע"ב

- החיטה והזית, שני מינים מבין השבעה, נזכרים במקור המתאר כי בנוסף לתלות בגשם שתיארו הפסוקים, יש צורך לדייק את סוג הרוח וכיוונה. המקור לאחריו מזכיר את התהליך הנדרש למעבר מזית לשמן. אילו היבטים ניתן להוסיף ממקורות אלו על שבעת המינים?
- איזה מקום שמור בחייכם לגידולים המאתגרים, הזקוקים לדיוק בתנאי צמיחתם? נסו לאתר חוויה מעין זו ולשתף בה: אילו רגשות נלווים למינים שזהו אתגר לגדלם?

ג - בין שפע למאמץ ופחד - על שורשיות ויציבות

חלק זה מבקש לבחון מה מקומו של חיבור בין אדם לאדמתו, בין אדם ליבולים שהוא מגדל. נבקש לשאול על הדימוי שמציעים לנו המקורות של פרי העץ כסמל לשלווה ובטחון, ולברר באיזו מידה רעיון זה רלוונטי גם לימינו.

וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל לְבֶטַח
אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ
מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע...
מלכים א' פרק ה', פסוק ה'

וְכַתְּבוּ חֲרֵבְתֵיהֶם לְאֲתִים וְחֲנִיתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת,
לֹא יִשְׂאוּ גוֹי אֶל גוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה:
וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ וְאִין מִחְרִיד
מיכה פרק ד', פסוק ד'

מעשה באדרינוס המלך שהיה עובר למלחמה והולך עם הגייסות שלו להילחם על מדינה אחת שמרדה עליו. מצא בדרך זקן אחד שהיה נוטע נטיעות תאנים. אמר לו אדרינוס: בן כמה שנים אתה עכשיו? אמר לו בן מאה שנה.

אמר לו: אתה זקן בן מאה שנה, עומד וטורח ונוטע נטיעות, וכי סבור אתה לאכול מהן? אמר לו: אדוני המלך, הריני נוטע, אם אזכה אוכל מפירות נטיעותי, ואם לאו - כשם שיגעו אבותי לי כך אני יגע לבני.

עשה אדרינוס שלוש שנים במלחמה וחזר. מצא לאותו זקן באותו מקום. מה עשה אותו זקן? נטל סלסלה ומלא אותה ביכורי תאנים יפות וקרב לפני אדרינוס.

אמר לפניו: אדוני המלך, קבל מן עבדך. אני הוא אותו הזקן שמצאת אותי בהליכתך עומד ונוטע, הרי כבר זיכני המקום לאכול מפירות נטיעותי, ואלו שבתוך הסלסלה - מהם. מיד אמר אדרינוס לעבדיו: טלו את הסלסלה ממנו ומלאו אותה זהובים מדרש תנחומא פרשת קדושים

- מדוע לדעתכם הסמל המוכר במקרא לשקט וביטחון הוא ישיבת האדם תחת גפנו ותאנתו? מה ניתן ללמוד מכך על הסמליות הטמונה בשבעת המינים? האם לדעתכם דימוי זה עדיין משמעותי לימינו?
- מה לדעתכם משמעות הניגוד בסיפור בין המלך שיוצא למלחמה, לבין הזקן שנוטע תאנה?
- איזו משמעות אתם מוצאים בנטיעת עצי פרי ובשילבי הבשלתם?
- האם ומתי חוויתם, או הייתם רוצים לחוות, חיבור בין אדם לאדמה?

?

אסיף - סבב סיום

אם הקהילה התפזרה ללימוד בזוגות/קבוצות - נחזור למליאה לסיכום משותף
המנחה יכול/ה לבחור באחת האפשרויות לסבב של אסיף - איסוף הלימוד והמחשבות שעלו מתוכו (לא כל המשתתפים מוכרחים לדבר):

- מהו הרעיון שהתחדש לכם בלימוד זה.
- איזה פרי משבעת המינים אתם אוהבים במיוחד? או לחילופין - איזה פרי או רעיון הייתם רוצים צרף לשבעת המינים ומדוע - מהי הברכה שתבקשו להעניק לארץ?
- קריאה משותפת של המקור להלן, ושיחה בהשראת השאלה בסיומו:

כי האדם עץ השדה?! - על שורשיות ושייכות

אחד ממקורות הסבל הבסיסיים של האדם המודרני הוא חוסר ההשתייכות החברתית. הבדידות האישית שמרגישים רבים, והרגשת הניכור הכללית של בני האדם בזמן הזה, הן ביטויים לכך שהאדם הפסיק להיות 'נטוע באדמה'... אנשים מתאגדים בקבוצות כדי לשמור על אינטרסים משותפים, אבל זהו שיוך כמעט מקצועי; הם אינם מרגישים שכאן הוא ביתם, שיש מקום שבו הם שתולים... אנשים רבים הם מעין נוודים, שבמקרה הזדמנו למקום מסוים, אך אין דבר מהותי אשר קושר אותם אליו. הם אינם חשים יחס מיוחד כלפי מקומם, ולכן הם נעקרים בקלות משם. מבחינה מסוימת דמותו של האדם המודרני מזכירה צמחי נוי פלסטיים, המסוגלים לפרוח מבלי להזדקק לאדמה, מפני שהם אינם חיים כלל. מציאות זו נובעת מן השאיפה לאידיאל החופש של הפרט, הרוצה לנתק את עצמו מכל חברה שהיא; האדם הפרטי מנסה להפוך את עצמו לתמצית וליסוד של המציאות כולה. העמידה על הזכות להיות אינדיבידואליסט בלתי תלוי, מאפשרת להסתדר בכל מקום באותה המידה, מפני שממילא אין הוא שייך באמת לאף אחד מהם...

'האדם עץ השדה', הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ), בתוך: חיי שנה, עמ' 129-135 הוצאת ידיעות ספרים.
© כל הזכויות שמורות לרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ)

<<< steinsaltz-center.org.il

- מה יחסכם לרעיון של המקור? עד כמה תחושת ההשתייכות חשובה עבורכם?
- האם הקהילה היא הזדמנות לתחושת שורשיות? האם וכיצד נוכל כקהילה לסייע למי שאינו חש כך?

